

Anthony
Burgess

Moartea
la
Deptford

Traducere din engleză și note de
GEORGE VOLCEANOV

HUMANITAS
fiction

Lui Sam Wanamaker (și familiei sale),
în semn de recunoștință, pentru că a înviat
din morți un teatru pe care
Marlowe n-a mai apucat să-l cunoască

PARTEA ÎNTÂI

Trebuie să-ți închipui și ai să-ți închipui (bunule sau răule cititor, dar mai contează diferența?) că-mi închipui un noian de întâmplări pe care n-am avut cum să le văd cu ochii sau care să fie treaba mea. Ceea ce-și închipuie omul adesea (deseori, dacă-ți sună mai bine așa) ține de chiar substanța văzului său. Un filozof vorbea despre mârta care miaună să i se dea drumul afară și apoi miaună să fie lăsată înăuntru. Între timp, mai există, oare? Cu toții avem tendința solipsistă, care este un simulacru al capacității Atotputernicului de-a susține lumea, de-a considera că există doar lucrurile pe care le cuprindem cu ochii, iar dacă îndepărtăm ochii sau îi lăsăm să fie îndepărtați, există doar o dezintegrare totală, dacă nu cumva una vremelnică. Totuși, omul poate presupune, pe bună dreptate, că și pe durata absenței sale, pisica se află pe deplin, în chip material, pe lumea asta, până la ultimul fir de mustață. Așa să fie și cu pisica mea sau cu Kit al meu. Trebuie să-mi închipui că ceea ce-mi închipui despre faptele lui din afara câmpului meu vizual este aidoma unei verigi ferme din lanțul existenței sale, care scapă vederii mele, pe care n-o pot pipăi, dar, în mod necesar, există. Știu puține lucruri. Eram un actorăș prăpădit și un și mai amărât cârpaci de piese, care l-a urmărit intermitent, deși l-a cunoscut, într-adevăr, într-un sens foarte palpabil (Biblia grăiește sau ne agrăiește despre acest tip de cunoaștere necurată), din marginea vieții sale, deși viața ne confirmă faptul că ochii împăienjeniți și mințile și mai împâclite confundă periferia cu centrul.

Observ, recitind cele de mai sus peste marginea cării mele cu bere, că mă paște pericolul de-a cădea în sfera de influență a dramaturgului Jack Marston¹, de-a mă lăsa trădat de folosirea celor mai detestabile pedanterii. Se prea poate ca engleza simplă să nu poată cuprinde o viață atât de variată, chinuită și contradictorie. Și totuși, Marston este cel care, cu inocență, l-a numit Bunul Kit. N-a apucat să-l cunoască. Cuvintele însemnau pentru el mai mult decât realitatea umană. Cu siguranță c-a greșit atunci când a corectat versul despre râuri puțin adânci în ale căror șipote păsări melodioase cântă madrigale, propunând varza aia, cu Zburătoare cântătoare se iau la-ntrecere cu melodioasele râuri din chei. Și n-a glumit deloc. Totul trebuie să aibă o limită.

Am zis Cat sau Kit și, într-adevăr, Kit avea ceva pisicesc² în felul lui de-a fi. Clipea des din ochii lui verzi și-ți evita privirea, întocmai ca pisicile, fie de teama unei agresiuni teribile, fie deoarece avea, dintr-o pricină sau alta, motive de jenă. Chiar și în timpul actului carnal, ochii nu-i participau la acesta, cel puțin nu adesea, și poate că pederastii încearcă să evite graiul ochilor, căci acesta vorbește prea mult (fie și doar temporar) despre îngemănarea inimilor. În ceea ce privește inima lui Kit, trebuie să-mi exprim nesiguranța și bănuiesc că nu pot elabora decât niște presupuneri legate de ea. Mai pot spune despre chipul lui de felină că avea nările largi, reci și umede. Totuși, buza de jos îi era plină și carnoasă. Buza de sus, care era lungă și avea caracteristica locuitorilor din Kent, îi era acoperită, mai curând, de o mustață pisicească decât de una veritabilă, bărbuța îi era la fel de rară și se poate afirma că n-a ajuns nicicând la o deplină maturitate hirsută. Părul de pe cap ziceai că-i o recoltă bogată, dar nu de grâu. Aș zice că aducea, mai degrabă, cu

¹ John Marston (1576-1634) poet, satiric și dramaturg care, în anul 1607, a renunțat la cariera literară în favoarea celei de preot.

² Joc de cuvinte în original, generat de apelativele Cat („pisică“) și Kit („pisicuță“).

niște de căpițe de fân cuprinse de flăcări. Pe vreme secetoasă, ce prevestea tunete și fulgere, i se zbârlea. Am observat că era destul de puțin păros pe trup, iar deasupra ștrumeleagului destul de zdravăn avea perișorii rari. Carnea îi era netedă, frumos turnată, iar abdomenul plat. Nu-i adevărat – și garantez că așa stau lucrurile – că ar fi avut un sfârc în plus.

Mânca puțin, dar bea mult și vomita direct proporțional cu cât bea. Când Sir Walter Duhoare¹, Stăpânul Uppawaocului, a lansat moda ierbii dracului, s-a apucat să fumeze tutun puturos din Barbados, cu lulele ce șuierau și-n care bulbucea sucil maroniu. Uneori, când n-avea pipă, fuma frunzele mărunțite, înfășurate într-una mai mare, dar aceasta se desfăcea, se aprindea brusc și făcea o flăcărie uriașă, de trebuia s-o arunce pe jos înjurând cu năduf. De la bun început și până la sfârșit a fost mare meșter la înjurături, hulind cu ingeniozitate, ca, de pildă (să mă ierte Dumnezeu și cititorii, precum și cei ce vor permite tipărirea acestui manuscris, dacă acesta o să vadă lumina tiparului, și să se uite în altă parte, asemenea lui Kit; la urma urmei, nu fac decât să raportez Consiliului Secret al posterității, aici nu-i glasul meu, ci al lui), pe urina puturoasă a Sfântului Ioan Botezătorul, pe stropul de lapte acru al presupusei maici a lui Dumnezeu – târfa aia evreică –, pe coiful stâng lipsă al Sfântului Iosif, pe cururile sparte, îndurerate ale celor doisprezece apostoli, pe bulbucii toroipanului lui Cristos răstignit și alte chestii asemănătoare. Am omis să spun ce înălțime avea, ei bine, nu mai mult de un metru și șaizeci și opt. Asta însă n-are nici o legătură cu înjurăturile lui.

Ei bine, să-l plasăm la Cambridge, ca student la colegiul Corpus Christi, cu pantalonii lui maro, cu jiletca peticită, cu ciorapii lungi, pestriți de-atâta cărpeală, cu o umilă robă de cărturar, silit de prevederile bursei Parker, de care beneficiază, să urmeze studiul arid al teologiei, încununat, în final, cu

¹ Sir Walter Raleigh (1554-1618), explorator și învățat elisabetan, care a introdus în Anglia tutunul și obiceiul fumatului.

hirotonisirea. Tovarășii săi din camera rezervată studiului sunt cu toții fii de parohi și sunt de o devoțiune atât de prostească, încât chiar își merită blasfemiile de mai sus. Așa se face că domnul Theo Fawkes cel cu gâtul sucit spune: Nu pot. Știi că o să pic. Dar cum o să-ți dai seama că aici e vorba de dialog, cititorule? Voi urma moda străină și voi începe un alineat nou, cu liniuță¹. Așa se face că domnul Theo Fawkes cel cu gâtul sucit și, de bună seamă, plin de bube, spune:

— Nu pot. Știi că o să pic.

La care Kit îi răspunde:

— Acesta-i păcatul disperării, unul dintre cele două îndreptate împotriva Sfântului Duh, prin urmare, unul de neiertat.

La care tânărul Fawkes replică:

— Ei, poate că Dumnezeu o să-i acorde cuiva care-i atât de dăruit lucrării sale sfinte binecuvântarea unui examen luat.

La care Kit:

— Acesta-i păcatul aroganței, celălalt păcat îndreptat împotriva duhului, și este la fel de impardonabil.

Domnul Jno Battersby se holbează la Kit cu ochii cât cepele, chiar dacă stângul nu-i tocmai pe direcția celuilalt, și zice:

— Protestez împotriva faptului că invocî păcate exclusiv papistașe, căci noi am rupt-o cu ele.

Iar Kit:

— Da, ne întemeiem credința pe protest. Protestăm împotriva, nu ne exprimăm în favoarea unor lucruri. Împotriva papei de la Roma și a confesiunii auriculare, ca și a canibalismului sacru al liturghiei. Eu protestez împotriva protestului.

— Înseamnă să te-ntorci la ceea ce-i proscris, spune domnul Robert Whewell, fiul unui preot rural, scărpînându-se la subraț. Bagă de seamă.

¹ În limba engleză, dialogul este reprezentat grafic prin introducerea ghilimelelor la începutul și sfârșitul enunțului; romanul de față este o excepție de la această regulă, adoptând grafia europeană.

— Eu sunt ceea ce Harry al Optulea, împunge-i-ar diavolii neconținut burduhanul, eu sunt ceea ce el și miniștrii lui mormăiți, fi-le-ar bășinile puturoase îmbuteliate și destupate în Strâmbăta Mare, sunt ceea ce au făcut ei din noi. Și asta numai pentru o curvă cu păr negru, pe care a tras-o pe făcăleț.

— N-are nici o legătură, zice Whewell. Contează că ni s-a restaurat accesul direct la Cuvântul Sacru, nu mai e filtrat prin creierii hăbăuci ai tribului jegos de preoți.

— Și care-i, mă rog, acest Cuvânt Sacru? zâmbește ironic Kit. Profeții hăbăuce și un Dumnezeu căruia îi place mirosul de carne friptă, ba, în absența lui, chiar și sângele crud al masacrelor. Întâi face lumina și abia apoi soarele. Iosua face soarele să stea în loc, deși știm cu toții, deja stătea locului.

Iar tânărul Fawkes spune:

— Din partea mea, n-ai decât să hulești împotriva Vechiului depășit de Nou, dar, dacă o să hulești împotriva Noului, o să-ți venim de hac.

— Ah, cel Nou e bun, pentru că l-a suprimat pe răzbunătorul Dumnezeu al Evreilor, deși e destul de răzbunător în Vinerea Mare. Există însă lucruri îndeajuns de profane dacă ne lepădăm de ipocrizia noastră protestantă. Astfel, Arhanghelul Gabriel nu-i decât un codoș în slujba Sfântului Duh lasciv. Iar Cristos și-a folosit iubitul discipol, pe Ioan, ca la Sodoma și Gomora. Ce-o să-mi faceți acum, o să mă ardeți? Asta v-ar mai alunga din plictiseala studiilor.

— O să te pârâm domnului Kett.

— Domnul Kett nu-i aici, să mă pârâți. Domnul Kett a fost trimis cu delicatețe în brațele părinților săi, care au venit de la Exeter, anume, să-l ia acasă. Asta s-a întâmplat ieri.

— Ba nu.

— Ba da.

Ba da, într-adevăr. Francis Kett, profesorul de teologie al lui Kit, era sechestrat de câteva săptămâni, iar pisicile îi fuseseră lăsate să umble haihui pe străzi. Avea o liotă întregă, printre care și douăsprezece pe care le numea apostolii lui și cărora le

dăduse numele acestora. Lui Kit i se părea că simte și acum în nări duhoarea lor. Stătuse destul de des în biroul domnului Kett, văzuse pisicile jucându-se de-a ambuscada printre foliourile mucegăite întinse pe dușumeaua slinoasă. Când îl văzuse ultima oară, Kett îi spusese zâmbind cu o ardoare maniacală:

— Tot ce-i scris poate fi subiectul cuțitului de disecție mânuit de un spirit curios. Inclusiv Sfânta Scriptură. N-avem nevoie de nici o carte care să ne povestească despre existența lui Dumnezeu sau să ne convingă c-a fost necesar să se întrupeze în muritor ca să ia asupra sa păcatele noastre.

O pisică de pe genunchii lui Kett se porni să toarcă aprobator.

— Nu că Cristos ar fi deja Dumnezeu. Nu, nu Dumnezeu, ci Dumnezeu *in potentia*¹, un om cumsecade, care trebuie să sufere nu o dată, ci de mai multe ori, pentru nedreptățile lumii. O să renască definitiv, și atunci va fi Dumnezeu.

— Ați prezentat această erezie și în consiliul colegiului?

— A, nu. Trebuie să fim precauți. Machiavelli susține că trebuie să ne conformăm și să arătăm lumii ceea ce nu suntem.

— Asta-i valabil în cazul celor puternici.

— Ce-i puterea oamenilor pe lângă cea a lui Dumnezeu? îl întrebă Kett aplecându-se spre el, iar duhoarea udului de pisică de pe straietele sale îl făcu pe Kit să-și îngusteze nările. Dumnezeu l-a plasat pe Isus Cristos în Iudeea, împreună cu discipolii săi, acolo-i sediul Bisericii sale. Va trebui să mergem cu toții, la momentul potrivit, la Ierusalim, să ne înfruptăm cu hrana îngerilor.

Se încruntă la o pisică neagră, care, plină de îndrăzneală, se ușura pe un exemplar din Biblia lui Ieronim de pe jos, dintr-un ungher. O arătă cu un deget tremurător și spuse:

— Uite, asta-i Iuda. Da, da, va trebui să mergem. Costă mult, dar trebuie. Câți bani ai?

¹ În chip potențial, virtual (în limba latină, în original).